

*Крижановська Н.Є.
кандидат історичних наук*

ХОРОВА САМОДІЯЛЬНІСТЬ МИКОЛАЇВЩИНИ В 60–80-Х РР. ХХ СТ.

У статті висвітлюється один з важливих етапів розвитку хорового мистецтва регіону. На основі архівних джерел проаналізована діяльність тогочасних провідних хорових колективів та їх диригентів. З'ясовані основні тенденції в хоровій самодіяльності вказаного періоду.

Ключові слова: самодіяльне хорове мистецтво, регіональні традиції, виконавський стиль, синтетичні форми виконавства, професіоналізація самодіяльності, процес диференціації хорів.

В статье высветлен один из важнейших этапов развития хорового искусства региона. На основании архивных источников проанализирована деятельность ведущих хоровых коллективов того времени и их дирижеров. Выявлены основные тенденции в хоровой самодеятельности указанного периода.

Ключевые слова: самодеятельное хоровое искусство, региональные традиции, исполнительский стиль, синтетические формы исполнительства, профессионализация самодеятельности, процесс дифференциации хоров.

One of the important stages of development of choral art of region is illuminated in the article. On the basis of the archived sources the analyzed activity of that time leading choral collectives and their conductors. The found out basic tendencies are in the choral independent action of the indicated period.

Key words: amateur choral art, regional traditions, performance style, synthetic forms of performance, professionalism of independent action, process of differentiation of galleries.

Вивчення історії української музичної культури в її регіональній специфіці залишається актуальною проблемою сьогодні. Хорове мистецтво Миколаївщини є культурною цінністю і робить вагомий внесок до національної і світової скарбниці. То ж осмислення розвитку самодіяльного співацького мистецтва на етапі підвищення творчої енергії, досвіду, професіоналізму її представників і визначило мету даної статті. Вона передбачає ряд завдань, зокрема, аналіз музично-культурного життя регіону, дослідження творчих біографій провідних самодіяльних хорових колективів Миколаївщини, аналіз їхнього репертуару у визначений хронологічний період. Джерельну базу складають фонди Державного архіву Миколаївської області, власні архіви місцевих хормейстерів, краєзнавчі розвідки, регіональна преса.

У музичній творчості 60-х рр. ХХ ст., як і раніше, зберігалися численні ідеологічні заборони. Перевага віддається прославно-патріотичним композиціям, де домінує тематика, визначена черговими рішеннями пленумів ЦК КПРС з ідеологічних питань. Останній чинник відігравав вирішальну роль у сценічній долі музичного твору та оцінках

професіонального рівня колективу. Місцевий колорит надавали пісні міських композиторів. Саме з таких творів складався репертуар миколаївських хорових колективів.

Незважаючи на це, хорова самодіяльність регіону продовжує йти шляхом розвитку та удосконалення. Регулярно проводяться щорічні огляди-конкурси, присвячені різним знаменним датам, звітні концерти провідних колективів, фестивалі народних талантів. В обласному огляді-конкурсі хорових і музичних колективів 21 березня 1961 р. взяли участь 23 хори. Разом з відомими раніше колективами виступають новостворені, зокрема хор вчителів міста Первомайська, Миколаївський хор ветеранів праці, молодіжний хор заводу ім. І. Носенка, хор клубу заводу ім. 61 Комунара та ін. В конкурсній програмі вперше виконуються твори місцевих авторів, зокрема “Пісня про Любу Бондар” В. Лопатнього, “Пісня про Олексія Чурко” А. Осовика, “Вітчизна моя” К. Березіна. Незабаром у Миколаєві видається збірка хорових творів В.Д. Лепьохіна (на честь його 60-річчя). 1962 року музична громадськість області вшановує сорокап’ятирічний творчий шлях талановитого хормейстера, композитора, педагога. Очолювані ним колективи, зокрема хор Миколаївського будівельного технікуму, капела Варварівського районного клубу, хорова капела заводу ім. А. Марті, хор ветеранів, завжди мали високий художньо-виконавський рівень. На святковому вечорі представлений звіт В.Д. Лепьохіна з хором ветеранів праці Палацу моряків, а також виступи колективів культурно-освітнього училища, педагогічного інституту, Будинку офіцерів радянської армії. До знаменної дати підготовлений нарис про творчу діяльність ювіляра. В березні 1963 р. у місті проводиться місячник “Тобі, моє місто, присвячуємо свою працю і натхнення”.

Створена на громадських засадах народна філармонія (1963 р.) силами самодіяльних артистів проводить концерти в райцентрах, колгоспах і селах, до яких не приїздять професійні митці. Організація цього закладу, а також театрів народної творчості, народних театрів, університетів мистецтв та інших масових форм “естетичного виховання трудящих” створила певний художній авторитет самодіяльного мистецтва і сприяла залученню в його лави нового поповнення. В області працювали три тисячі гуртків, які охоплювали понад п’ятнадцять тисяч учасників художньої самодіяльності. На республіканських фестивалях миколаївські аматори здобули 82 золоті, срібні і бронзові медалі. Зокрема, золоту медаль і диплом 1-го ступеню присуджено заслуженій хоровій капелі УРСР Чорноморського суднобудівного заводу і хоровій капелі Миколаївського педагогічного інституту.

У 1964 році за рішенням ЮНЕСКО відзначалося 150-річчя з дня народження Т.Г. Шевченка. Цю знаменну дату широко святкувала художня самодіяльність Миколаївщини. На концертних майданчиках міста і області проводились виступи-огляди творчих колективів. Серед багатьох заходів – проведення підготовки до республіканського огляду-конкурсу сільської самодіяльності 18–24 грудня 1964 року. На території Миколаївщини в цьому заході взяли участь 436 хорових гуртків з 10524 учасниками. Програми їхніх виступів засвідчили, що репертуар самодіяльних митців став більш різноманітним як за тематичною, так і за жанровою ознакою. Чільне місце в виступах хорів займали твори сучасних композиторів, зокрема українських, оригінальні

народні пісні та їх обробки, класична музика. Право участі в республіканському огляді (в місті Києві) одержав хоровий колектив Вознесенського районного будинку культури під керівництвом В. Кучеровського. До конкурсної програми увійшли народні твори “Зашуміла ліщинонька” в обробці Миколи Леонтовича та словацька народна пісня “Гусари”.

Насичене подіями музичне життя початку 60-х рр. ХХ ст., тісні творчі контакти музичної громадськості зі столичними діячами мистецтва сприяли проведенню в області фестивалів народних талантів, зокрема “Дзвени піснями, корабельна сторона” (1965 р.). Фактично, це було справжнє свято музики обласного масштабу, де виступали відомі артисти філармонії, театрів і колективи художньої самодіяльності. За свідченням архівних джерел, з метою підготовки до Республіканського фестивалю самодіяльного мистецтва 1967 р. в оглядах по Миколаївській області взяло участь більше 2500 гуртків (понад 40 тисяч учасників художньої самодіяльності). Щоб фестивальна програма мала вигляд всенародної події, концерти проходили на всіх майданчиках міста: театрах, палацах і парках культури, навчальних закладах, стадіонах. Вона включала й проведення творчих зустрічей за участю трудових колективів провідних промислових підприємств Миколаївщини, студентства, військових і колгоспників. У підсумках фестивалю самодіяльного мистецтва Миколаївщини (19 листопада 1966 р.) відмічена робота ряду хормейстерів, зокрема В. Кучеровського (хор Вознесенського районного будинку культури), М. Сенчіна (хор медичних працівників Вознесенського району), Є. Онуфрієнко (хор Новобузького педагогічного училища), Н. Рудакової (хор будинку культури імені Жовтневої революції), В. Кучеренка (хорова капела Миколаївського суднобудівного заводу ім. І. Носенка). За тривалий період творчого життя капели суднобудівників у ній працювала плеяда відомих миколаївських хормейстерів, зокрема М. Міць – перший художній керівник, Л. Франко, С. Сахаров, Г. Манілов, І. Клименко, Ю. Чамов, І. Годунов, П. Льошин, В. Лепьохін, І. Бушуєв, С. Резніков, Ф. Комлев. У 1958 році колектив очолив молодий диригент, викладач педагогічного інституту, а згодом завідувач кафедри хорового диригування Миколаївського філіалу Київського державного інституту культури В.А. Кучеренко. Під його керівництвом (1967 р.) капела виступила на заключному фестивалі-конкурсі в Києві, де удостоєна Диплому II ступеню. В цьому ж році їй присвоєно звання заслуженої хорової капели УРСР. Виступи колективу демонстрували високий фаховий рівень, належну вокальну культуру, досить складний репертуар.

В області закладається нова традиція – проведення фестивалів мистецтв “Зорі над Бугом”. З метою кадрового забезпечення напередодні прийнято постанову підготувати на обласних 6–10-місячних курсах не менше 300 баяністів-хормейстерів. Терміново розпочинається виконання завдання керівних органів “створити в кожному колгоспі, радгоспі, на підприємстві та установі масові хорові колективи” [1]. У Баштанському районі в усіх сільських клубах створюються хорові колективи з кількісним складом 30–50 осіб. До районного фестивалю готується зведений хор у 500 осіб [2]. У Новоодеському районі організовано хор медпрацівників складом 70 осіб, хор працівників торгівлі – 65 осіб, хор Калинівського сільського клубу – 77 осіб, хор професійно-технічного училища – 120 осіб, хор працівників державних підприємств

– 70 осіб. В Первомайському районі 8 новостворених хорових колективів налічують 257 співаків. На відкритті фестивалю в селі Лиса Гора (Первомайського району) виступив хор складом 250 чоловік, на святі села Мигія – 180 чоловік. На заключному концерті в Миколаєві виступає зведений хор у супроводі симфонічного оркестру музичного училища (диригент – заслужений діяч мистецтв УРСР Є. Єнін).

Незважаючи на елементи політичної заангажованості, що простежувалися в організації та проведенні фестивальних заходів, позитивним моментом слід вважати змістовну насиченість концертних програм. У них прозвучала симфонічна, камерна, вокальна, інструментальна музика радянських композиторів, хорові твори українських авторів, зокрема хор “Посіяв козак гречку” з опери “Арсенальці” Г. Майбороди та “Поєма про Україну” О. Александрова (капела заводу імені І. Носенка, хормейстер В. Кучеренко); обробки народних пісень “Степом, степом” А. Пашкевича (жіночий хор Новобузького педучилища, хормейстер Є. Онуфрієнко), “Стелися, барвінку” М. Лисенка (самодіяльна народна хорова капела Вознесенського районного будинку культури, хормейстер В. Кучеровський), “Щедрик” М. Леонтовича (хор медпрацівників Вознесенського району, хормейстер М. Єнчін), українська жартівлива пісня “Мамцю моя” (хор-ланка колгоспу “Прогрес” Вознесенського району) [3].

З ініціативи Миколаївського відділення Українського музичного товариства на території Миколаївщини щорічно проводиться “Хорова весна”. На відкритті заходу (1968 р.) виступали провідні українські мистецькі колективи, зокрема заслужена академічна капела “Думка”, хор Одеської державної консерваторії та музичного училища, симфонічний оркестр Одеської філармонії. Свято хорової музики стало стійкою традицією краю.

Наприкінці 60-х років розпочинається формування загальнорадянської культури як єдиної культури всього народу під гаслами радянського патріотизму та боротьби за чистоту соціалістичної ідеології. Музика починає використовуватись як соціальний засіб виховання суспільства відповідно до проголошеного морального кодексу “будівників комунізму”. Ідея перетворення масового слухача музики з об’єкта естетичного виховання в його суб’єкта (активного учасника та будівника радянської музичної культури) стає провідним критерієм у діяльності культурних установ Миколаївщини у 70-х роках ХХ ст. На базі численних культурних центрів продовжується розвиток самодіяльної художньої творчості та проходять гастрольні акції. Набуває популярності “День мистецтв”, що традиційно проводиться (близько десяти років) на міському стадіоні. Тут виступають видатні артисти кіно, театрів і колективи художньої самодіяльності. В 1971 р. відкривається Миколаївський факультет Київського державного інституту культури.

Набуває розвитку традиція творчих зв’язків. У 1970 році на замовлення художньої ради заслуженого оркестру народних інструментів клубу імені 61 Комунара (художній керівник В. Підпригора – пізніше заслужений артист України) відомий композитор К.Я. Домінчен написав кантату “Вічний каптан” і декілька присвячених місту пісень на вірші місцевих поетів Б. Арова та Е. Январьова. (Кантата отримала обласну премію ім. О. Гмирьова.) На творчому звіті Миколаївської області в місті Києві (1973 р.) твір прозвучав у виконанні заслуженої хорової капели України Чорноморського

суднобудівного заводу, заслуженого оркестру народних інструментів України суднобудівного заводу імені 61 Комунара, читця-декламатора і солістів, заслужених працівників культури України Т. Алпатової та Г. Грицяя. Диригував сам автор – народний артист України, лауреат Державної премії імені Т.Г. Шевченка – К. Домінчен.

Визначальною рисою хорової самодіяльності цього періоду є зближення її з професіональним мистецтвом. Поставлені “зверху” офіційними настановами орієнтири на професіоналізацію учасників самодіяльних художніх колективів знецінювали ідею аматорства. Перед хоровими колективами постають завдання масового оволодіння музичною грамотою та професіональною майстерністю. З цією метою запроваджувались різноманітні форми навчання – в самому колективі чи студії, вечірній музичній школі, при хоровому товаристві тощо. За рекомендаціями колективів перспективні учасники навчаються в спеціальних музичних і культурно-освітніх навчальних закладах, згодом поповнюючи ряди фахівців. На базі провідних колективів відбуваються семінари хормейстерів з обміну досвідом. Зокрема, дитячий народний хор “Райдуга” Миколаївського будинку працівників освіти і педагогічного інституту (створений в 1967 році – художній керівник Д. Пільгуй) з часом став творчою лабораторією для студентів-дипломників і консультаційним центром для фахівців. Тут проводяться відкриті уроки, практичні заняття, семінари вчителів співу та хорових диригентів ряду областей Півдня України.

Як наслідок впливу професіональної музичної сфери на самодіяльну, слід розглядати становлення синтетичних форм виконавства (інструментально-хорові групи, оркестрово-хорові сцени, поєднання з поетично-декламаційним жанром). У формі “зведених” хорів влаштовуються сумісні виступи самодіяльних і навчальних колективів. Прикладом може прислужитися виступ зведеного хору в складі зразково-показового колективу Обласного будинку художньої самодіяльності, хорів радгоспу ім. Мічуріна Снігурівського району, Новоодеського районного будинку культури та Миколаївського культурно-освітнього училища в супроводі оркестру народних інструментів (диригент А. Затурян) на заключному концерті обласного фестивалю “Зорі над Бугом” 29 квітня 1979 р. (виконувався твір К. Домінчена на вірші І. Майового “Краю мій рідний”). Ще один твір цього ж композитора – “Корабельная сторона” на вірші Е. Январьова та Б. Арова – прозвучав на звітному концерті художньої самодіяльності Центрального району міста Миколаєва (квітень 1976 р.) у виконанні зведеного хору, соліста та симфонічного оркестру (диригент – заслужений діяч мистецтв УРСР Є. Єнін, соліст – А. Рибак). Відома також сумісна творча діяльність Заслуженої самодіяльної хорової капели Чорноморського суднобудівного заводу та студентського хору Миколаївського філіалу Київського державного інституту культури під керівництвом В. Кучеренка.

У 70-х рр. ХХ ст. хорове мистецтво Миколаївщини набуває нового змісту. Співацькі колективи стають більш диференційованими. Проходить чітке розмежування в репертуарному плані, слухацькому контингенті, навчально-методичній роботі тощо. За стилем і манерою звуковидобування хори розподіляються на академічні та народні. В регіоні утверджується новий виконавський напрям – народно-хоровий спів. Витоки його – в народно-співацьких традиціях краю. На території Миколаївщини перший самодіяльний народний хор створений у 1967 році відомим ентузіастом хорової справи

Д.С. Черно (с. Баловне Новоодеського району). 1970 року його очолив випускник Харківського інституту культури А. Затурян. Згодом на території Новоодещини функціонує шістнадцять таких колективів, вісім із яких удостоєні звання “Народний самодіяльний хор”.

Разом з міграцією населення традиції сільського співу переходять у місто. 1971 року в Миколаєві розпочинає діяльність самодіяльний Прибузький народний хор. Його засновує молодий хормейстер, місцевий уродженець Анатолій Ілліч Затурян – пізніше знавець і дослідник українського фольклору, композитор, диригент, художник, заслужений працівник культури України. Згодом хор під його керівництвом досягає значних творчих успіхів – стає лауреатом республіканського фестивалю 1972 року, нагороджується золотою медаллю та дипломом Першого ступеню. У 1977 році колективу присвоєно звання “Самодіяльний народний хор”. У цей період колектив проводить активну концертну діяльність. Він є учасником багатьох обласних і столичних урочистих заходів, відомий за межами України (гастролі по містах та новобудовах Ставропольського краю і Західного Сибіру 1979–1981 рр., участь у всесоюзних конкурсах і фестивалях – Золоті медалі 1972, 1973, 1975, 1977 рр.). Широкої популярності хору надають виступи по радіо і телебаченню, зокрема в телевізійному конкурсі “Сонячні кларнети” (1978 р.), де колектив удостоєний найвищої оцінки. Ці успіхи спричинила складна, копітка робота, постійний пошук власних шляхів осягнення, трактування та виконання української народної пісні.

На початку творчої діяльності колектив схилявся до професіонального хорового співу. Згодом він звертається до суто автентичного фольклору, “справжнього, неперекрученого обробками... де живе правда почуття, незвичайна відвертість його вираження” (А. Затурян) [4]. У пошуках самобутніх пісень учасники хору, як і сам керівник, стають збирачами та зберігачами фольклору. Не менш складним завданням, ніж пошук репертуару, стало опрацювання народної манери та техніки виконання. “Треба навчитись співати гнучко, засвоїти найтонші засоби народної вокальної культури: фальцетні виводи, гліссандо, розспів голосних, спів говірком, звуковидобування шляхом грудного резонування та багато іншого” (А. Затурян) [4]. Диригент створює та перевіряє власну методику засвоєння хором цих засобів виразності, робить їх органічними для хору, природними як у народному співі. У 1973 році, з ініціативи А.І. Затуряна, викладача хорових дисциплін Миколаївського культурно-освітнього училища, відкрилася спеціалізація “керівник народного українського хору” [5]. З відкриттям відділу хорового народного співу у Миколаївському культурно-освітньому училищі під керівництвом А. Затуряна починає функціонувати навчальний народний хор. Студенти беруть участь у самодіяльному хорі, набуваючи цінного досвіду в народних виконавців. Колектив змінює назву на “Прибузький народний хор Будинку народної творчості, музичного товариства та культурно-освітнього училища”. Характерною особливістю самодіяльних народних хорів Миколаївщини стала специфічна “степова” манера співу, розповсюджена в народнопісенному середовищі даного регіону.

Провідною системою вокально-хорової діяльності колективів регіону залишається академічний напрям. Він постійно удосконалюється, набуваючи нових рис у своїй загальнокультурній еволюції, збагачується багатонаціональною музикою, а

також індивідуальними особливостями кожного окремого колективу. В хоровому виконавстві Миколаївщини позначилося декілька різновидів виконавських колективів. Крім традиційних мішаних хорів та капел, виникає й набуває розвитку мистецтво вокального ансамблю, камерного хору, однорідних хорів жіночих, чоловічих і дитячих складів. Академічний стиль виконання поєднує їх як спільна риса глибинних традицій співацької культури. І молодіжні ансамблі ВНЗ, і хори ветеранів, і камерні хори вчителів всього краю на різних рівнях та ступенях досконалості опрацьовують манеру академічного стилю. Для репертуару хорової самодіяльності області стають звичайними твори усіх жанрів, серед них такі масштабні як кантати, ораторії, оперні сцени. Найчастіше в тогочасних концертних програмах миколаївських колективів зустрічаються такі твори: хор “Ты прекрасна, о Родина наша” з опери Д. Верді “Навуходоносор” та хор селян з опери Б. Сметани “Продана наречена” (у виконанні хору вчителів Будинку освіти – художній керівник О. Присенко), кантата К. Домінчена “Вічний капітан” та хор “Ноченька” з опери А. Рубінштейна “Демон” (народна чоловіча хорова капела заводу “Океан” – художній керівник А. Кучеренко, пізніше – О. Трошин), кантати М. Лисенка “Б’ють пороги” та К. Стеценка “Пам’яті Т.Г. Шевченка”, кантата-поема Л. Ревуцького “Хустина”, оперні хори М. Глінки, О. Бородіна, П. Чайковського, Д. Россіні (Заслужена хорова капела УРСР Миколаївського Чорноморського заводу – художній керівник В. Кучеренко) [4]. Оперна студія при обласному Будинку народної творчості (1967 р.) здійснила постановку опери “Арсенал” Г. Майбороди, де хорові сцени виконують значну драматургічну функцію.

Неординарним явищем в історії самодіяльності регіону стала чоловіча академічна хорова капела заводу “Океан”, заснована В. Бибірьовим. До складу капели (66 осіб) увійшли суднобудівники підприємства – любителі хорового співу. Зі зміною керівника (1975 р.) заняття колективу налаштовуються на професіональну основу. Це дозволяє колективу засвоїти досить складний репертуар, зокрема твори українських та російських композиторів-класиків – М. Леонтовича, М. Лисенка, К. Стеценка, П. Ніщинського, А. Рубінштейна, М. Глінки, О. Бородіна, сучасних авторів – А. Філіпенка, В. Мураделі, І. Шамо, А. Кос-Анатольського та ін. Хорову капелу в ті роки очолює В. Кучеренко, який вдавався до сміливих художніх експериментів. Виховання співаків на кращих зразках світової та вітчизняної музики стало провідним творчим кредо В. Кучеренка. Керівник ставить за мету перетворити самодіяльну капелу в школу хорового співу. Саме в заводській капелі проходять практику студенти місцевих музичних навчальних закладів. В музеї заводу “Океан” збереглися матеріали про творчу зустріч співаків капели з популярним на той час українським композитором О. Білашом.

Нова тенденція кінця 70-х рр. ХХ ст. щодо створення невеликих за складом, мобільних колективів значно спрощувала організацію репетицій і гастролей, опанування нового матеріалу. Реконструйована чоловіча хорова капела заводу “Океан” (30 співаків) під керівництвом О.П. Трошина веде активну концертну діяльність – влаштовує творчі вечори, гастрольні поїздки по містах тодішнього Радянського Союзу, бере участь у різноманітних оглядах та конкурсах, святкових концертних програмах, телевізійних передачах. За свідченням численних нагород колективу та його керівника (7 золотих медалей на оглядах, грамоти та вимпели), виступи капели справляли позитивне враження

як на глядачів, так і на фахівців хорової справи. 1977 року за рішенням Української республіканської ради профспілок Лауреату республіканського фестивалю самодіяльної творчості трудящих самодіяльній чоловічій хоровій капелі заводу “Океан” присвоєно звання народної.

Прикладом районної хорової самодіяльності є Народна академічна хорова капела Первомайського міського Будинку культури під керівництвом В. Тафтаєва. Цей колектив започаткований (1959 р.) як Первомайський хор вчителів (потім академічна капела) музикантом-аматором, вчителем російської мови та літератури І.О. Рибкою. Впродовж 60–70-х рр. ХХ ст. хормейстер-аматор І. Рибка входить до числа провідних диригентів області (виключно професіоналів). До 15-річного ювілею капели нагороджений орденом Леніна. Колектив під його керівництвом широко відомий як у регіоні, так і за його межами. Об’єднання хору з самодіяльним оркестром (1961 р.) перетворює його в центр учительської самодіяльності міста Первомайська. За успіхи в розвитку самодіяльного мистецтва та високу виконавську майстерність капела одержала звання “народної” (1965 р.). В репертуарі колективу – пісні сучасних композиторів, масштабні твори, класичні хорові п’єси, обробки українських народних пісень, твір для хору з оркестром “Рідне Прибужжя” І. Рибки. З приходом (1979 р.) нового керівника, випускника Одеської консерваторії В. Тафтаєва, удосконалюється виконавська майстерність капели, а концертні програми поповнюються новими творами. Колектив хорової капели – лауреат багатьох оглядів та конкурсів, володар ряду нагород.

Помітним явищем у хоровій самодіяльності регіону став жіночий хор ветеранів війни Миколаївського клубу медичних працівників. Його очолила випускниця Одеської консерваторії Валерія Кармазіна. У репертуарі хору переважно пісні радянських композиторів на військову тематику. Учасники колективу проводять багатогранну роботу в області. Крім концертної діяльності, займаються військово-патріотичним вихованням молоді, беруть активну участь у всіх заходах Ради ветеранів клубу та обласного відділу Музичного товариства УРСР, складають власні пісні [6].

Значне місце в художній самодіяльності області посіли так звані “хори сучасної пісні”, що становили проміжну ланку між академічними й народними колективами. За складом вони наближались до академічних, але за рахунок кількісного обмеження партій (І та ІІ голоси) – значно спрощені. Манера звукоутворення в таких хорах природна, властива локальному фольклорному співу. Маючи низький виконавський рівень, вони опрацьовували популярні сучасні та народні пісні в авторській інтерпретації. Програми вказаних колективів складала переважно прославно-патріотичні пісні кон’юнктурного характеру. Нерідко виступи хорів сучасної пісні характеризувались стереотипністю виконавської манери, трафаретністю сценічної поведінки. Позначені риси нівелювали творчість самодіяльних колективів такого типу.

Отже, в 60-ті – першій половині 80-х років ХХ століття спостерігається загальний творчий підйом в усіх сферах мистецтва регіону. Музично-хорове мистецтво Миколаївщини виходить на республіканську арену. Визначальною рисою хорової самодіяльності цього періоду є зближення з професіональним мистецтвом. На території Миколаївщини відбувається диференціація хорів за виконавськими стилями.

Література

1. ДАМО. – Ф. Р-2849. – Оп. 2. – Т. 1. – Спр. 236. – Арк. 21, 22; 2. Там само. – Спр. 263. – Арк. 14; 3. Там само. – Спр. 264. – Арк. 1, 3; 4. З особистих архівів миколаївських хорових диригентів; 5. Освіта на Миколаївщині у ХІХ–ХХ ст. / Історичні нариси / [наук. ред. І. С. Павлик]. – Миколаїв, 1997. – С. 127; 6. Резников С. Песни участниц войны // Музыкальная жизнь. – 1984. – № 22. – С. 10.